

УДК 811.161.2'42

DOI 10.31654/2520-6966-2025-27F-113-144-162

Пугач В. М.

кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови, літератури, культурології та журналістики Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя

puga4@i.ua

orcid.org/0009-0002-0251-1704

Червоні лінії російсько-української війни в контексті модальної семантики

У сучасній лінгвістиці обсяг поняття модальність істотно розширився й поглибився через дослідження взаємодії деонтичної та аксіологічної модальностей у засобах масової комунікації. Засоби масової комунікації є медіатором офіційно-ділового стилю державного законотворення та політичного дискурсу. Тлумачення деонтичних настанов юридичної сфери та власних аксіологічних меседжів для адресатів полягає в синтезі об'єктивної деонтичної та аксіологічної модальностей.

Лексикалізована сполука червоні лінії є максимально актуалізованою в період повномасштабної російсько-української війни від 2022 року в українських та світових медіа. Вона набуває семантичного простору прецедентної метафори в характеристиці геополітичної ситуації. Їй властива нескінченна множинність дій, яка динамічно характеризує деонтичну й аксіологічну модальність у їхніх нелінійних взаємозв'язках. Зумовлена політичним дискурсом багатозарова полісемантичність характеризує метафору червоні лінії та має тенденцію до безкінечного розширення в контексті нових геополітичних змін.

На стадії творення метафора червоні лінії поєднує деонтичну й аксіологічну модальності: автора норми, що надає модальні настанови, приписи; медіатора норми; виконавця / об'єкта дії, адресата норми, на чий поведінку поширена дія припису. Парадигма потенціалу деонтичної й аксіологічної модальностей метафори червоні лінії у тріаді прескриптор – медіатор – медіааудиторія у процесі свого формування синтезує певні модальні меседжі. На нашу думку, до тріади слід додати зворотний зв'язок – деонтичний та аксіологічний аспекти об'єктивності та доцільності дії прескриптора та медіатора з погляду адресата, що активно функціонує зараз в Україні: медіааудиторія → медіатори засобів масової комунікації → нормотворча інстанція. Дослідження семантичного потенціалу та інтерпретації метафори червоні лінії у засобах масової комунікації засвідчують її геополітичну поляризацію щодо існування базових суспільних деонтичних та аксіологічних цінностей. Асиметричний гіпертрофований блок імперських червоних ліній указує на справжній об'єкт цих маніпуляцій – внутрішнього споживача аксіологічних інтенцій диктатора.

Саме цей зворотний зв'язок мігрує в Україні від ролі медіааудиторії пасивних аксіологічних споживачів законотворчих норм до впливу на формування демократичних засад суспільства, рятує зараз та зберігатиме надалі українську ідентичність.

Ключові слова: червоні лінії, метафора, деонтична модальність, аксіологічна модальність, засоби масової комунікації, російсько-українська війна, заборони.

Модальність як характеристика особливостей існування певного об'єкта чи явища, тривання процесу, а також як спосіб сенсу та структурування висловлювань і логічних міркувань щодо об'єктів, подій, процесів є важливою характеристикою соціальної перцепції.

Як функційно-семантична категорія модальність характеризує ступінь реалізації об'єктивного стану речей у судженні або є суб'єктивним оцінюванням ставлення до цього стану, а саме «об'єктивна модальність характеризує дію або стан з боку модусу існування, суб'єктивна модальність вносить додаткові модальні значення та відтінки» [2].

Модальні структури набувають особливого значення в контексті прагматичного аспекту мовленнєвої діяльності, а саме ефективності способу мислення й поведінки в практичній, реалістичній та орієнтованій на результат площині. У сучасній лінгвістиці обсяг поняття «модальність» істотно розширився, охоплюючи, по суті, все можливе оточення пропозиції, будь-який комунікативний модус [2].

Системне дослідження видів модальностей від перших десятиріч ХХ ст. тривало в контексті формальної логіки, і на середину ХХ ст. була сформована, зокрема, деонтична візія модальності, а також інші види, серед яких аксіологічна модальність, що й актуалізуються нині в дедалі ширшій дискурсивній площині.

Зі сфери логіки, у межах якої первісно була досліджена деонтична й аксіологічна модальність, через сферу соціальної перцепції відбулося долучення до логіко-лінгвістичного аналізу текстів нормативно-правничого спрямування у контексті більш повного дослідження поняття юридичної норми, її адекватності, ефективності та гармонізації. Юридична ж мова як носій деонтичної й аксіологічної модальностей «є семіотичним кодом, існує поза межами етнічних мов» [34, 123].

Традиційно шкалою операторів деонтичної модальності є поняття поляризованих антонімів: *доконечно – заборонено*, але парадигму характеризує й мезонім *дозволено*: «Юридична мова створює нову соціальну реальність, якої раніше не існувало в даному суспільстві, – навмисну реальність, регульовану законодавцем, але фактично чинну

в тому сенсі, що її дотримання є обов'язковим для всіх, кому адресований законодавчий акт» [34, 140]. Аксіологічну модальність формують оператори *добре (щонайкраще) – погано (щонайгірше)*, але її доповнюють і мезоніми *байдуже, пересічно, рівновартісно, звичайно* тощо.

Обидва види модальності корелюють у правничих документах: «Законодавець поширює накази, що схвалюють передбачені та дозволені дії, а також накази, що не схвалюють заборонених дій. Таким чином, юридичні заяви мають законодавчу та аксіологічну функцію» [34, 140].

Необхідним джерелом діалогу між законом та рецепієнтом стає медіатор. Цю нішу заповнює медіажурналістика, завданням якої є комунікування з населенням з метою доступного тлумачення правничих документів крізь призму деонтичної та аксіологічної модальності: «Законодавець організовує ментальний простір і стратегію комунікації та міркування, а також розвиває стилістичні та риторичні властивості юридичних текстів. Засоби масової комунікації (ЗМК), у свою чергу, створюють відповідну емоційну атмосферу для процесу лінгвістичного переконання навколо правових тем, публікуючи інформацію та коментарі. Журналістські тексти підсумовують або перефразовують оригінальні юридичні тексти» [34, 117].

Дискурсивна сфера синтезу деонтичних та аксіологічних настанов мігрує від правничих джерел до широкого залучення текстів різних жанрів політичного та політико-публіцистичного дискурсу ЗМК: «Журналісти, або частіше формально організовані команди посередників та селекторів, що передають інформацію, є відправниками цих вторинних прес-релізів. Отримувачами обробленого правового контенту є читачі преси, радіослухачі, телеглядачі та користувачі інтернету, які розуміють його по-своєму» [34, 118].

ЗМК як медіатори в інтерпретації мають дотримуватися заданих правничими документами тлумачення вимог аксіології права як «наукової основи правового виховання населення, формування шанобливого ставлення до права як високої, життєво необхідної цінності, надбання загальнолюдської культури і цивілізації» [23].

Об'єктом нашого дослідження є мовна репрезентація лексикалізованої сполуки *червоні лінії* в ЗМК. Метою є аналіз метафоричної сполуки *червоні лінії* як маркера деонтичної та аксіологічної модальностей, актуалізованих антагоністичними суб'єктами, періоду повномасштабної російсько-української війни від 24 лютого 2022 року.

Завдання дослідження полягають у доборі ілюстративного матеріалу в текстах ЗМК, дослідженні поняття модальності в контексті

лінгвістики, вербалізації деонтичної та аксіологічної модальностей лексикалізованої сполуки *червоні лінії*.

Актуальність дослідження полягає в окресленні модального потенціалу та інтерпретації метафори *червоні лінії*, у виявленні її поляризації в контексті деонтичної та аксіологічної модальності в джерелах ЗМК, виокремленні вербальних елементів деонтичного та аксіологічного модальних значень. У цитуванні орфографію джерел збережено.

На нашу думку, фактично безмежний семантичний простір прецедентної метафори *червоні лінії* в ЗМК, якій властива нескінченна множинність дій, може характеризувати деонтичну й аксіологічну модальність у їхніх нелінійних взаємозв'язках, що є елементом новизни. До того ж, «комунікація права у ЗМК завжди має політичний підтекст» [34, 119].

Поняття *червона лінія* в довідковій літературі має багато значень у різних сферах: «У побуті чи політиці – назва межі, меж прийняттого, меж толерування; у літературі – хід подій, суть, концепція, яку слід вирізнити; у техніці – межа недопущення перенавантаження, край можливостей тощо» [27]. Зауважимо, що в художній літературі йдеться про поняття *червона нитка* як наскрізна сюжетна лінія, а не *червона лінія*.

В англійській мові існує прецедентна метафора *тонка червона лінія*, що позначає нечисленність військового захисту на противагу потужному натиску періоду битви під Балаклавою 1854 р. часів Кримської війни 1853–1856 рр. між союзними силами Великої Британії, Французької імперії і Османської імперії з одного боку, і військами Російської імперії – іншого, де брали участь шотландські формування у червоних одностроях, що разом із турками протистояли численній російській кавалерії. «Тонку червону лінію героїв» увічнив Р. Кіплінг у своєму вірші [28].

Деонтичним є тлумачення в контексті заборон та дозволів на здійснення певних дій, а семантика застерігає від небезпеки порушення цих заборон. Деонтична модальність корелює з аксіологічною – моральними наслідками порушення заборон, неминучим покаранням через переступ за межу норми.

Розширення сфери функціонування поняття *червоні лінії* в правничій сфері, зокрема дотичній до містобудування, звертає нас до цієї структури як метафоризованого чинного поняття українського законодавства, де оператор *червоні лінії* (без лапок, як термінологічне поняття) набув прецедентності економічної заборони: «Стаття 1. Визначення термінів... "14) червоні лінії – визначені в містобудівній документації щодо пунктів геодезичної мережі межі існуючих та

запроектованих вулиць, доріг, майданів, які розділяють території забудови та території іншого призначення» [8].

Червона лінія позначає землі загального користування, які призначені для прокладки інженерних і транспортних комунікацій, пішохідних зв'язків, впорядкування, озеленення й освітлення вулиць тощо.

Поступово розширюється функційностильова сфера вживання поняття *червоні лінії*.

Нині активне функціонування метафори *червоні лінії* набуває популярності у сфері громадської та політичної діяльності й активно функціює в ЗМК. Останніми роками значно актуалізувалися «заяви про "червоні лінії" в геополітиці. Згідно з аналізом, проведеним американським сайтом Smart Politics, до Барака Обами тільки два президенти США публічно говорили про це. Сам Обама потім використовував цей стилістичний прийом ще одинадцять разів» [17]. Біньямін Нетаньяху 2012 року зобразив у формі графіка *червоні лінії* Ізраїлю в ядерній суперечці з Іраном як небезпечну політичну межу [17].

Прецедентною є симуляційна громадська гра «Червоні лінії» в Україні (Львів, 2019): Як створити молодіжний центр у своїй громаді, де учасники / учасниці можуть переходити «червоні лінії» їхніх опонентів, змінювати власні «червоні лінії» та дискутувати стосовно доцільності й реальності таких ліній у житті» [27]. Надалі тривала низка акцій 2019–2020 рр. громадянської кампанії «Червона лінія» громадянського руху «Відсіч», де *червоними лініями* стали недопущення реваншу в Україні з питань гальмування євроінтеграції, стосунки із РФ періоду війни від 2014 року, зміцнення української армії, державний статус української мови та декомунізація. Риторика *червоних ліній* в проукраїнському законодавчому просторі підхоплювали українські політичні діячі [27].

У контексті політичної напруги та різких ультиматумів часто вживають вираз *червона лінія* «на позначення крайньої межі, за яку опонентові не варто заступати, щоб не спровокувати загрозованої реакції» [17].

Зараз *червоні лінії* у світовій геополітиці політиці є маркером політики стримування, що складається з певних кроків, які окреслила дослідниця міжнародних конфліктів Анне Гольпер (Anne Holper) із Європейського університету Віадрина у Франкфурті-на-Одері. У контексті панування наддержав – це: 1) «креслення "червоних ліній"»; 2) «погроза "серйозними" для адресата наслідками»; 3) «наслідки не конкретизують»; 4) «основна мета завжди – стримування»; 5) «це завжди

політичний блеф: ви не хочете вдаватися до серйозних санкцій, але до них треба вдаватися, якщо попередження не почули» [17]. Політика стримування завжди має побічні ефекти – «геополітичний баланс зміщується на користь збереження системи цінностей держав-гегемонів» [17].

Червоні лінії в політичному та політико-публіцистичному дискурсі ЗМК як метафорична структура набувають деонтичної модальності. Також неодмінним є аксіологічний контекст: «Деонтичний різновид модальної семантики пов'язаний із мораллю, обов'язком, вимогами до поведінки учасників ситуації, сформульованими у відповідній зовнішній відносно суб'єкта модального висловлення системі правил» [24].

На нашу думку, закладена багатозарова полісемантичність, зумовлена політичним дискурсом, характеризує поняття *червоні лінії*. Аналіз *червоних ліній* у контексті деонтичної та аксіологічної модальності розглянемо на основі запропонованої структури. Окреслимо парадигму кола *червоні лінії* (суб'єкт дії / вимоги суб'єкта щодо реалізації дії / об'єкти дії) у контексті реалізаторів потенціалу деонтичної й аксіологічної модальностей:

- автор / автори / прескриптор норми (нормотворча інстанція), що надає модальні настанови, приписи, визначає нові норми, утілені в дескриптивному вербальному описі правничих документів;
- зміст пропонованої нової норми (витлумачений журналістами та експертами в ЗМК) ;
- виконавець / об'єкт дії, адресат норми, чію поведінку поширена дія припису (медіааудиторія);
- зворотний зв'язок – деонтичний та аксіологічний аспекти доцільності дій прескриптора з погляду адресата: *медіааудиторія* → *медіатори ЗМК* → *нормотворча інстанція*.

Деонтичну модальність розглядають «з урахуванням впливу особистості мовця як "елемента волі", його соціального статусу, деонтичних настанов на комунікативний процес» [24]. Умовою реалізації деонтичних настанов, підсилених аксіологічною модальністю, має бути їхня адекватність, ефективність, що зумовлює суспільну гармонізацію: «Монолог законодавця має авторитетний та владний характер, слугуючи інструментом законотворчості. Журналістські повідомлення, адресовані медіааудиторії, або діалоги між журналістами та експертами та аудиторією інформують про правові явища, оцінюють їх та переконують у причинах, мотивах та підставах їхнього виникнення та збереження в суспільному житті» [34, 118].

Необхідні рамкові деонтичні та аксіологічні настанови можуть не формуватися, якщо нівелюється роль ЗМК як медіатора в забезпеченні довіри та поваги до права: «У медіадискурсах владні відносини та міжособистісні стосунки, представлені з різних точок зору мовників та сприйняті з суб'єктивної точки зору реципієнтів, розглядаються як практичний бік матеріального права, як повага до прав» [34, 119].

У ЗМК констатуємо антагонізм РФ та України в трактуванні *червоних ліній* російсько-української війни. Їхнє тлумачення є полярним. Це картини світу вбивці та жертви: «І Росія, і Україна мають взаємовиключні "червоні лінії", що робить переговори про мир складними» [19]. Українські *червоні лінії* «неможливо поєднати з фобіями та маніями ворога» [11].

Шкалу псевдоконтроверз *червоних ліній* у контексті деонтичної модальної семантики висуває ворог. Суб'єктом формування *червоних ліній* є Росія – агресор. В ідеальній же ситуації, «визначаючи зобов'язання, влада наказує суб'єктам виконувати в майбутньому те, що вона вважає добром з точки зору, визначеної в законі, а також забороняє їм робити те, що вона вважає злом» [34, 140].

Проте ворог імітує суб'єктність. Його риторика полягає, зокрема у виборі форми меседжу. Він делегує експресивно насичену метафору *червоні лінії* з лексико-семантичної групи «заборона» як імператив. Така форма, напевно, зумовлена водночас категоричністю та доступністю «внутрішньому споживачеві» держави-окупанта.

Деонтична модальність має градаційну шкалу певних дій. *Червоні лінії* ворога на фоні фреймів постійно змінюють конфігурацію та свою кількість: «Раніше Путін погрожував відплатою за надання Україні реактивної артилерії, танків, бойових літаків і можливості завдати ударів по Росії, але щоразу змінював орієнтири, коли Захід кидав виклик його блефу... Путін погрожує Заходу, але постійно зсуває свої "червоні лінії"» [4].

Зміст меседжів *червоних ліній* ворога є максималістським: «У Путіна є чотири "червоні лінії", за які він "кістьми ляже": Це незгода з присутністю в Україні миротворчого західного контингенту, з членством нашої країни в НАТО, з наявністю в Україні численної сильної армії та з відмовою України від без'ядерного статусу» [3].

Росія продовжує просувати ультиматум *червоних ліній* про офіційне визнання російськими чотирьох окупованих нею областей України, вимоги нейтральності й позаблоковості, обмеження військового потенціалу, зокрема скорочення чисельності Збройних сил України.

Попри максималізм, перелік вимог російського ворога нестабільний, Аналітики ISW зазначають, що риторика Кремля про *червоні лінії* постійно змінюється, унаслідок чого низькою є ефективність його застережень: ворог боїться та рефлексує.

Червоні лінії є аксіологічним засобом маніпулювання, політичної торгівлі. Проте стабільними лишаються погрози та демонстрування загроз, їхня реальність: «Погрози Кремля, нові й нові "червоні лінії", ультиматуми і Україні, і її західним союзникам лунали так часто, зокрема в заявах кремлівського диктатора Володимира Путіна, що підрахувати їхню точну кількість практично неможливо. Але реальні події довели, що ці "червоні лінії" – як чорнило, що зникає. Цією міфічною лінією було постачання Україні озброєння» [3].

Дії ворога не корелюють із міжнародним правом, нівелюючи поняття об'єктивної норми, її логіки та цінності, його стратегічна мета – позиціонувати Україну слабкою, а справжньою метою є ескалація [3].

Риторика диктатора спрямована на конкретного адресата (США) та є маніпуляційною, позначеною постійним облудним коригуванням імперативних вимог щодо України, лицемірним позиціонуванням мирних інтенцій та «маневрами» *червоних ліній* [3].

Диктатор намагається виграти час, маніпулюючи деонтичними настановами з *червоними лініями*. Уже повернута в міжнародний процес перемовин, РФ «намагатиметься диктувати умови не лише Україні та Європі, а й США» [6], а посередництво 47-го президента США «російський диктатор убачає лише як інструмент тиску на Україну задля її капітуляції на російських умовах» [14].

Ворог застерігає від кепкування з його «червоних ліній» [22], що є способом рефлексивного контролю *червоних ліній*, який полягає в маніпуляції через нав'язування певної моделі мислення. Метою цього є позбавлення України подальшої військової підтримки, перешкодження вступу України до НАТО. Форми загроз диктатора є гібридними: це удар балістичною ракетою «Орешнік» як потенційною ядерною зброєю, активізація інформаційної операції з відкритими погрозами тощо. Проте Путін і його оточення «бачать береги своїх можливостей» і усвідомлюють слабкість ядерного шантажу, бо «російські ядерні "червоні лінії" прокреслені так, як визначено глобальним ядерним станом, а не так, як хоче Путін» [9].

Численні *червоні лінії* диктатора не можуть приховати за маніпуляціями істину: «Насправді єдина і по-справжньому реальна "червона лінія" Путіна – це його життя та його фізичне виживання» [30].

Адже поняття *червоні лінії Росії* засвідчує брак суспільних аксіологічних цінностей: відсутні базові демократичні цінності як складник масової політичної культури, натомість переважають інструментальні цінності як засіб маніпулювання [18]. Асиметричний гіпертрофований блок імперських *червоних ліній* указує на справжній об'єкт цих маніпуляцій – внутрішнього споживача аксіологічних інтенцій диктатора.

Червоні лінії власних інтересів України діаметрально протилежні. Україна – жертва агресії, що дає гідну відсіч ворогові. Україна має чіткі *червоні лінії* в потенційних переговорах з РФ; ці лінії маркують і межі можливих поступок. Президент України Володимир Зеленський заявив, що «Україна ніколи не буде визнавати окуповані території російськими – це головна червона лінія»; Україна відстоює лінію, що «діалог про безпеку Європи не може відбуватися без нашої участі та участі Європейського Союзу»; «червона лінія – жодних зменшень в рази нашої армії» [33].

Уряд України наголошує, що готовий до компромісів, але лише за умови дотримання національних інтересів і гарантій безпеки. Очільник МЗС України А. Сибіга проголосив гасло «нічого про Україну без України» та підкреслив, що фундаментальні речі, принципові для України, – це «територіальна цілісність і суверенітет України; її участь у союзах; без обмежень обороноздатності» [25]. Він акцентував, що «зберігати ці "червоні лінії" доведеться протягом тривалого часу» [14].

Україна засвідчує свою суб'єктність, вона апелює до союзників, наполягаючи на гарантіях безпеки від них, щоб запобігти вторгненню РФ у майбутньому. Україна висуває ключові вимоги й до Росії. Це «повернення дітей, незаконно депортованих до Росії, звільнення мирних мешканців, які утримуються в російських в'язницях. Тактичним ходом України є питання територій: це є й "червоною лінією", і потенційною поступкою» [19]. *Червоні лінії* є взаємовиключними, що робить перемовини надзвичайно складними.

«Червоною лінією» Москви є сама незалежність України, найголовніша небезпека для Росії – український суверенітет, – підсумовує Віталій Портников 15 січня 2022 р. [20]. Український адресат кардинально коректує запропоновану російським адресантом його норму та її цінності, оскільки деонтичні настанови «легко редукуються в живій моральній свідомості й повсякденному побутуванні людини в соціумі» [24], і далеко не всі настанови стають об'єктами морального обов'язку.

Публіцистичні коментування як експресивна реакція адресата дії на червоні лінії російського диктатора засвідчують життєздатність і незламність українського суспільства, яке позбувається ментальних

пут імперії. У ЗМК критика російських червоних ліній ґрунтується на залученні іронії, сарказму, експресивної метафоризації, мовної гри, прецедентності, перифрастичності, мемів тощо:

Аксіологію війни відбивають ЗМК, цитуючи експресивні перифрастичні та саркастичні меседжі найвищих посадовців держави: «Не буде хворий дід із червоної площі диктувати нам червоні лінії» [33]; «Україна збрала всі "червоні лінії" Путіна і звила з них мотузку, на якій повісить російський імперський труп» [5].

У соціальних мережах російські *червоні лінії* метафорично підлягають усім діям, що їх нівелюють: *стирають, порушують, руйнують*, вони *трансформуються в сірі, коричневі, чорні, жирні, мігрують* тощо: «Червоні лінії» Кремля знову зсунуті. Порушена найчервоніша лінія Путіна. Кремль блефує. Перетнуті «дуже червоні лінії». Нервовість Кремля зростає. Усі «червоні лінії» перетворюються в незрозумілі «сірі зони». Червоні лінії Путіна «побордовішали!» ЗСУ порушили все, що могли [32]. Російські «червоні лінії» існують лише всередині черепних коробок деяких західних політиків. Вони самі їх малюють і самі їх бояться. «У головах європейців «малювалися» страшні «червоні лінії», що не можна українцям давати одне, друге, третє [7].

Долучення прецедентних образів – символів захланності, мародерства як трофеїв ворога в російсько-української війни (побутових предметів – пралка, унітаз тощо) посилює сарказм: Ворогові «довелося евакуюватися разом із пралками, щоб відіпрати свої лінії. «Термін "червоні лінії Кремля" став насмішкватим мемом... Наступ України в Курській області виявив слабкі сторони російської армії показав, що ніяких "червоних ліній" насправді не існує, а ядерні погрози Росії виявилися марними. Синтез кількох яскравих стилістичних засобів – прецедентності та метафори – дотепно та влучно характеризує рефлексивність ворога: «П'ятдесят відтінків червоного: Захід тестує "червоні лінії" Кремля. Червоні лінії остаточно перекреслені. "Червоні лінії" Путіна давно стерті й забуті»» [32].

Українське трактування міфічності російських *червоних ліній* ґрунтується на прецедентності та мовній грі: «Стамбулінг» та коричневі лінії Росії: як в Україні жартують про переговори (NNNews). Російські «червоні лінії» – такий же мем, як «останнє китайське попередження» [12].

Європа малює свої «червоні лінії», але не зважається перейти до активних дій. Кремль це використовує та створює напруженість, Україна ж лишається «єдиним реальним щитом континенту» [29].

Триває поступова зміна позицій західних лідерів. Європейська мета полягає в тому, щоб разом із Україною визначити спільну червону лінію.

Військовий оглядач Bild Юліан Рьопке прогнозує, що «Путін йти-ме в обхід військовими методами, проводячи переговори з Трампом щодо територіальних поступок. Однак Київ уже зробив це "червоною лінією" і заявив, що не хоче відходити без бою» [26]. Прем'єрка Данії пропонує «припинити обговорювати "червоні лінії" та зняти заборону на застосування зброї» [15].

Ключовими є меседжі президента Естонії Алара Каріса від 7 жовтня 2024 року у статті «Зруйнують стіну обмежень, яку ми збудували навколо України» [10], де суб'єктивна модальність нашаровується на об'єктивну через додаткові модально-емоційні чи модально-експресивні значення або відтінки, які урізноманітнюють, уточнюють, диференціюють об'єктивну модальність. Вступна частина політико-публіцистичної статті в контексті суб'єктивної модальності вражає готичною метафоричністю, вибудованою на засадах прецедентності: *«Здається, що пекло спорожніло, а дияволи вийшли на волю, як і злі тіні ХХ століття – упирі, які втілюють тугу за сталінськими таємними пактами, сферами впливу і грубою силою замість міжнародного права – виринули на поверхню»* [10].

Майбутню перемогу України в російсько-українській війні А. Каріс асоціює з прецедентом грандіозної вагомості – падінням Берлінської стіни та зміни контурів Європи. Він констатує, що західні країни «самі звели стіну», провели лінію офіційних заборон Україні (жертві агресії) чинити повноцінний збройний опір Росії, обґрунтувавши ці деонтичні заборони вкрай суб'єктивно та егоїстично – «на основі припущень про наміри Росії». Мотивація, застороги щодо наслідків перетину російських *червоних ліній* були адресовані саме Україні й тлумачилися як ескалація [10].

Автор сумнівається щодо доцільності реалізації імперативу на основі попереднього досвіду: Обмеження, які сам на себе наклав Захід, неодноразово дискредитувалися. «Насправді увесь звичний світопорядок, який сформувався після Другої світової, зараз летить шкереберть», – резюмує А. Каріс [10].

Він констатує супровідні наслідки нинішніх недостатньо наполегливих дій союзників України: обмеження «просто відображають наш страх, слабкість і нерішучість», застерігає щодо прямих наслідків дій агресора: «Усе це підживлює агресора, підбадьорює його, збільшує

його апетит» [10]. Президент Естонії також нагадав, що «Росія не застосовує до себе жодних обмежень, а Північна Корея та Іран не обмежували її у використанні зброї, яку вони постачають» [10]. Висновки А. Каріса є меседжем для Європи як потенційної жертви російської агресії: Захід установив «несправедливі, аморальні та шкідливі» [10] обмеження щодо України. Він закликає західні країни Європи до нагальної дії – зняти *червоні лінії* в підтримці України. Це спосіб примусу до подолання експансії, навернення агресора до норм міжнародного права через силу союзників України та ціною її надзвичайних зусиль та жертв: Росію необхідно змусити до усвідомлення, що жодна країна не має права нав'язувати свою волю сусідам за допомогою війни: «А це означає, що Росія не може виграти цю війну», – наголошує А. Каріс [10].

Політологи розмірковують про небезпеку креслення нових *червоних ліній* у світовій політиці загалом, оскільки це корелює з поняттями зміни / руйнування – авторитетів, влади, світового порядку, кордонів. На думку А. Гольпер, «проведення "червоних ліній" – це парадокс-сальний інструмент: ви не хочете заходити так далеко, але ваш опонент, перетинаючи лінію, змушує вас це зробити». Дослідниця застерігає від руйнівних наслідків світового ладу в разі відсутності реакції на чиєсь агресивне креслення *червоних ліній*: «Однак якщо ви залишите виклик без наслідків, то втратите авторитет і владу, що зрештою може бути набагато серйознішим за результати порушення вказаної вами межі: погроза, яку не виконують, сприймається як слабкість» [17].

На небезпеку нових *червоних ліній* у світовій політиці як загрозового інструмента вказує академік Академії політичних наук України Максим Ялі:

«Це, вочевидь, дійсно "червона лінія", причому не лише для України, але й для міжнародної спільноти. Адже зміна повоєнних кордонів, які були зафіксовані в міжнародних угодах, та їх визнання – це повна руйнація чинного світового порядку» [31]. Причинами й наслідками рефлексивного маніпулювання стає зміна світового ладу: Але чому в такому разі «червоні лінії» продовжують креслити знову і знову? Тому що «баланс сил у світі нині зазнає фундаментальних змін. Якщо одна людина зробить це, то потім багато хто наслідуватиме її приклад. І тоді в якийсь момент вони поставлять нас перед фактом – цим самим новим ладом і новими правилами, які самі і встановлять» [17]. Так формується нова прецедентність, коли небажана дія в певній ситуації може стати неминучою, здобувши обґрунтування й мотивацію надалі.

За аналізом політологів, стратегія США щодо *червоних ліній* російсько-української війни на різних її етапах була різною, проте «нинішня адміністрація США, як і інші адміністрації до цього, сприймає Росію як супердержаву, умовно як Радянський Союз, тому вважає, що її не можна перемогти, і є червоні лінії, які обов'язково призведуть до Армагеддону та Третьої світової війни» [21].

Стратегія Байдена щодо *червоних ліній*, яку політолог характеризує як «потужну» [13], – «нарізання салями» – полягала в тому, щоб надавати допомогу Україні помірно та зважено – таким чином «червоні лінії» Путіна підривали малими кроками» [13]. Аксіологічна модально-лінгвістична риторика Трампа переважає над деонтичною: «Трамп заявив про можливий вихід із перемовин щодо України. «Трамп каже, що має «червону лінію» у своїй голові щодо переговорів між Україною та РФ» [1]. Тому меседж «швидкого миру не буде: чи встоять «червоні лінії» України» лишається вкрай актуальним та тривожним за відсутності міцних гарантій безпеки та єдності світу перед вимогами ворога в часи кардинальних геополітичних змін: «Повага до ваших правил і кордонів залежить від важелів, які ви маєте у своєму розпорядженні в кожному конкретному випадку... Було б краще, якби всі союзники по НАТО та ЄС об'єдналися і виступили єдиним фронтом, щоб Росії стало зрозуміло: «Ми не можемо з ними воювати і внести розкол в їхні лави.... Вони єдині у захисті своїх цінностей»» [17].

У сучасній лінгвістиці обсяг поняття «модальність» істотно розширився й поглибився через дослідження взаємодії деонтичної та аксіологічної модальностей у ЗМК. Роль ЗМК як медіатора офіційно-ділового стилю державного законотворення та політичного дискурсу, як тлумача деонтичних настанов правничої сфери та носія власних аксіологічних меседжів для адресатів полягає в синтезі об'єктивної деонтичної та аксіологічної модальностей.

Лексикалізована сполука *червоні лінії*, актуалізована в період повномасштабної російсько-української війни від 2022 року в українських та світових медіа, набуває семантичного простору прецедентної метафори в характеристиці ситуації в геополітиці. Їй властива нескінченна множинність дій, яка динамічно характеризує деонтичну й аксіологічну модальність у їхніх нелінійних взаємозв'язках.

Зумовлена політичним дискурсом багатозарова полісемантичність характеризує метафору *червоні лінії* та має тенденцію до безкінечного розширення в контексті нових заборон.

Дослідження семантичного потенціалу та інтерпретації метафори *червоні лінії* в ЗМК засвідчують її геополітичну поляризацію –

Росії проти світу – щодо існування базових суспільних деонтичних та аксіологічних цінностей.

На стадії творення метафора *червоні лінії* поєднує деонтичну й аксіологічну модальності: 1) автора норми, що надає модальні настанови, приписи, визначає нові норми; 2) медіатора норми (через зміст пропонованої нової норми, витлумачений журналістами та експертами в ЗМК; 3) виконавця / об'єкта дії, адресат норми, на чію поведінку поширена дія припису (медіааудиторії). Парадигма потенціалу деонтичної й аксіологічної модальностей метафори *червоні лінії* в тріаді *прескриптор – медіатор – медіааудиторія* у процесі свого формування синтезує різні модальні меседжі.

На нашу думку, до тріади слід додати ще один – 4) зворотний зв'язок як деонтичний та аксіологічний аспекти об'єктивності та доцільності дій прескриптора та медіатора з погляду адресата, що активно функціює зараз в Україні: *медіааудиторія* → *медіатори ЗМК* → *нормотворча інстанція*.

Медіааудиторія, яка традиційно в суспільстві виконує роль пасивного аксіологічного споживача законодавчих норм у тріаді *прескриптор – медіатор – медіааудиторія*, нині в Україні має значний вплив на тлумачення норм медіасектора та творення норм прескриптора, активно впливаючи на формування демократичних засад українського суспільства.

Саме цей зворотний зв'язок рятує зараз та зберігатиме надалі нашу самоідентичність, власну державу, історію, мову та культуру.

Література

1. Балачук І., Кутелева І. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2025/05/20/7513090/>
2. Бондар О. Є. Розвиток поняття категорії модальності в сучасній лінгвістиці. URL: http://confcontact.com/20140425edu/10_Bondar.htm.
3. Гайжевська Т. URL: https://war.obozrevatel.com/ukr/za-chotiri-chervoni-linii-putin-kistkami-lyazhe-ale-vid-odniei-gotovij-vidmovitsya-intervyu-z-markomfejinim.htm?utm_medium=referral&utm_source=idealmedia&utm_campaign=obozrevatel.com&utm_term=1299576&utm_content=11595321.
4. Д'яконов І. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2024/11/22/7485761/>
5. Данілов О. 20.07.23 Ред Є. Власенко. URL: <https://tsn.ua/ukrayina/ukrayina-zibrala-vsi-chervoni-liniji-putina-i-zvila-z-nih-motuzku-na-yakiy-povisit-rosiyskiy-imperskiy-trup-danilov-2374213.html>
6. Денисенко В. URL: www.unian.ua/world/shvidkogo-miru-ne-bude-chi-vstoyat-chervoni-liniji-ukrajini-12950547.html
7. Дикий Є. URL: https://www.dialog.ua/opinion/305306_1732395578#google_vignette

8. Закон України «Про регулювання містобудівної діяльності». Ред. Закону № 199-IX від 17.10.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3038-17#Text>
9. Ёжак О. URL: <https://zn.ua/ukr/WORLD/putin-pidijshov-do-chervonoji-liniji-shcho-dali.html>
10. Каріс А. URL: https://ipress.ua/news/zruynuyte_stinu_obmezen_yaku_my_zbuduvaly_navkolo_ukrainy_prezydent_estonii_363088.html
11. Клименко А. URL: <https://tt.inf.ua/nashi-krasnye-linii-nevozmozhno-sovmestit-s-fobiyami-i-maniyami-vraga-takaya-sudba-takaya-mirovaya-rol-vypa>
12. Коваленко О. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=SSJn-29D1Eg>.
13. Колісник Б. URL: <https://news.online.ua/potuzna-strategiia-ia-k-baiden-obxtriv-putina-zaradi-ukrayini-889306/>
14. Конощук Я. URL: <https://www.unian.ua/world/shvidkogo-miru-ne-bude-chi-vstoyat-chervoni-liniji-ukrajini-12950547.html>
15. Кричковська У. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2024/09/23/7194717/>
16. Кущенко А. URL: <https://donpatriot.news/pislya-vybihuv-na-rosijskyh-spyrtzavodah-ukrayinczi-vysmiyali-dmytra-myedvyedyeva>
17. Лачан Т. URL: <https://www.dw.com/uk/cervoni-linii-v-politici-korisno-ci-kontroproduktivno/a-69427658>
18. Лісовий В. С. Аксіологія / Енциклопедія Сучасної України / Редкол. : І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. Київ: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2001. URL: <https://esu.com.ua/article-43500>
19. Нестерова І. URL: <https://www.unian.ua/war/peregovori-pro-zakinchennya-viyini-chi-gotovi-ukrajina-i-rf-postupititsya-chervonimi-liniyami-12949071.html>
20. Портников В. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/ukrayina-nato-rosiya/31655464.html>
21. Пристайко В. URL: <https://world.comments.ua/ua/news/usa/eks-qlava-mzs-poyasniv-chomu-tramp-vtrachae-interes-do-ukraini-769097.html>
22. Присяжнюк К. URL: <https://www.unian.ua/world/u-rf-trigemulisya-pobachivshi-v-zayavah-ssha-nasmishki-nad-chervonimi-liniyami-kremlya-12747747.html>
23. Рабинович П. М. Аксіологія права / Енциклопедія Сучасної України / Редкол. : І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. Київ: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2001. URL: <https://esu.com.ua/article-43501>
24. Савельєва Н. О. Логіко-філософські засади вивчення деонтичної модальності. Вісник Житомирського державного університету. 2014. Випуск 5 (77). Філологічні науки С. 209–214. URL: <https://visnyk.zu.edu.ua/Articles/77/36.pdf>
25. Сибіра А. URL: <https://www.facebook.com/tsn.ua/posts/так-на-будь-яких-переговорах-є-фундаментальні-речі-які-не-обговорюються-та-які-н/1069725395196434/>

26. Хмельницька В. URL: <https://tsn.ua/politika/chervoni-liniyi-na-yaki-postupki-ne-pide-ukrayina-v-peregovorah-z-rosiyeyu-2789874.html>
27. Червона лінія (значення). URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>
28. Червоні лінії. URL: <https://uchoose.uacrisis.org/chervoni-liniyi/>
29. Яковенко В. URL: <https://www.facebook.com/kanalfreedom/ videos/попа-действовать-европа-рисует-красные-линии-но-не-стреляет/1167449832008098/>
30. Яковенко И. URL: <https://news.obozrevatel.com/russia/u-putina-est-edinstvennaya-realnaya-krasnaya-liniya-intervyu-s-rossijskim-zhumalistem-yakovenko.htm>
31. Ялі М. URL: <https://www.unian.ua/world/chi-zberezhe-ukrajina-svoji-chervoni-liniji-12948648.html>
32. EUvsDisinfo. URL: <https://euvsdisinfo.eu/ru/пятьдесят-оттенков-красных-линий-к/>
33. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3969816-ukraina-nikoli-ne-viznae-okupovani-teritorii-rosijskimi-prezident.html>; <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3898305-zelenskij-ne-bude-hvorij-did-iz-cervonoj-plosi-diktuvati-ukraini-svoji-cervoni-linii.html>
- Lizisowa Maria Teresa. *Komunikacyjna teoria języka prawnego* Wydanie drugie poprawione Wydawnictwo Naukowe CONTACT Poznań 2018. 494. URL:
35. <http://lingualegis.amu.edu.pl/wp-content/uploads/2018/02/Dissertationes-Legiinguisticae-4-M.T.Lizisowa-Komunikacyjna-teoria-jezyka-prawnego.pdf>

References

1. Balachuk, I., URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2025/05/20/7513090/> [in Ukrainian].
2. Bondar, O. Ye. *Rozvytok poniattia katehorii modalnosti v suchasni linhvistytsi* [The Development of the Concept of the Category of Modality in Contemporary Linguistics]. URL: http://confcontact.com/2014_04_2_5edu/10_Bondar.htm [in Ukrainian].
3. Haizhevska, T. URL: https://war.obozrevatel.com/ukr/za-chotiri-chervoni-linii-putin-kistkami-lyazhe-ale-vid-odnei-gotovij-vidmovitisya-intervyu-z-markom-fejginim.htm?utm_medium=referral&utm_source=idealmedia&utm_campaign=obozrevatel.com&utm_term=1299576&utm_content=11595321 [in Ukrainian].
4. Diakonov, I. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2024/11/22/7485761/> [in Ukrainian].
5. Danilov, O. 20.07.23 Red Ye. Vlasenko. URL: <https://tsn.ua/ukrayina/ukrayina-zibrala-vsi-chervoni-liniyi-putina-i-zvila-z-nih-motuzku-na-yakiy-povisit-rosiyskiy-imperskiy-trup-danilov-2374213.html> [in Ukrainian].
6. Denysenko, V. URL: www.unian.ua/world/shvidkogo-miru-ne-bude-chi-vstoyat-chervoni-liniji-ukrajini-12950547.html [in Ukrainian].
7. Dykyi, Ye. URL: https://www.dialog.ua/opinion/3053061732395578#google_vignette [in Ukrainian].

8. *Zakon Ukrainy «Pro rehuliuвання mistobudivnoi diialnosti»* [Law of Ukraine "On the Regulation of Urban Development Activities"]. 17.10.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3038-17#Text> [in Ukrainian].
9. Yizhak, O. URL: <https://zn.ua/ukr/WORLD/putin-pidijshov-do-chervonojiliniji-shcho-dali.html> [in Ukrainian].
10. Karis, A. URL: https://ipress.ua/news/zruynuyte_stinu_obmezhen_yaku_my_zbuduvaly_navkolo_ukrainy_prezydent_estonii_363088.html [in Ukrainian].
11. Klymenko, A. URL: <https://tt.inf.ua/nashi-krasnye-linii-nevozmozhno-sovmestit-s-fobiyami-i-maniyami-vraga-takaya-sudba-takaya-mirovaya-rol-vypa> [in Russian].
12. Kovalenko, O. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=SSJn-29D1Eg> [in Ukrainian].
13. Kolisnyk, B. URL: <https://news.online.ua/potuzna-strategiia-iak-baiden-obxitriv-putina-zaradi-ukrayini-889306/> [in Ukrainian].
14. Konoshchuk, Ya. URL: <https://www.unian.ua/world/shvidkogo-miru-ne-bude-chi-vstoyat-chervoni-liniji-ukrajini-12950547.html> [in Ukrainian].
15. Krychkovska, U. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2024/09/23/7194717/> [in Ukrainian].
16. Kushchenko, A. URL: <https://donpatriot.news/pislya-vybuhih-na-rosijskyh-spyrtzavodah-ukrayinczi-vysmiyaly-dmytra-myedvyedyeva> [in Ukrainian].
17. Lachan, T. URL: <https://www.dw.com/uk/cervoni-linii-v-politici-korisno-ci-kontrproduktivno/a-69427658> [in Ukrainian].
18. Lisovyi, V. S. (2001). *Aksiolohiia* [Axiology]. *Entsyklopediia Suchasnoi Ukrainy – Encyclopedia of Modern Ukraine*. I. M. Dziuba, A. I. Zhukovskiy, M. H. Zhelezniak, etc. (Eds.) Kyiv: Instytut entsyklopedychnykh doslidzhen NAN Ukrainy Publ. URL: <https://esu.com.ua/article-43500> [in Ukrainian].
19. Nesterova, I. URL: <https://www.unian.ua/war/peregovori-pro-zakinchennya-viyni-chi-gotovi-ukrajina-i-rf-postupititsya-chervonimi-liniyami-12949071.html> [in Ukrainian].
20. Portnykov, V. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/ukrayina-nato-rosiya/31655464.html> [in Ukrainian].
21. Prystaiko, V. URL: <https://world.comments.ua/ua/news/usa/eks-glavams-poyasniv-chomu-tramp-vtrachae-interes-do-ukraini-769097.html> [in Ukrainian].
22. Prysiashniuk, K. URL: <https://www.unian.ua/world/u-rf-trigernulitsya-pobachivshi-v-zayavah-ssha-nasmishki-nad-chervonimi-liniyami-kremlya-12747747.html> [in Ukrainian].
23. Rabynovych, P. M. (2001). *Aksiolohiia prava* [Axiology of Law]. *Entsyklopediia Suchasnoi Ukrainy – Encyclopedia of Modern Ukraine*. I. M. Dziuba, A. I. Zhukovskiy, M. H. Zhelezniak, etc. (Eds.). Kyiv: Instytut entsyklopedychnykh doslidzhen NAN Ukrainy Publ. URL: <https://esu.com.ua/article-43501> [in Ukrainian].
24. Savelieva, N. O. (2014). *Lohiko-filosofski zasady vyvchennia deontychnoi modalnosti* [Logical-Philosophical Foundations of the Study of Deontic Modality]. *Visnyk Zhytomyrskoho derzhavnogo universytetu. Vypusk 5 (77). Filolohichni nauky –*

Zhytomyr State University Bulletin. Iss. 5 (77). Philology. pp. 209–214. URL: <https://visnyk.zu.edu.ua/Articles/77/36.pdf> [in Ukrainian].

25. Sybiha, A. URL: <https://www.facebook.com/tsn.ua/posts/так-на-будь-яких-переговорах-є-фундаментальні-речі-які-не-обговорюються-та-які-н/1069725395196434/> [in Ukrainian].

26. Khmelnytska, V. URL: <https://tsn.ua/politika/chervoni-liniyi-na-yaki-postupki-ne-pide-ukrayina-v-peregovorah-z-rosiyeyu-2789874.html> [in Ukrainian].

27. *Chervona liniia (znachennia)* [Red Line (Meaning)]. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/> [in Ukrainian].

28. *Chervoni linii* [Red Lines]. URL: <https://uchoose.uacrisis.org/chervoni-liniyi/> [in Ukrainian].

29. Yakovenko, V. URL: <https://www.facebook.com/kanalfreedom/videos/пора-действовать-европа-рисует-красные-линии-но-не-стреляет/1167449832008098/> [in Russian].

30. Yakovenko, Y. URL: <https://news.obozrevatel.com/russia/u-putina-est-edinstvennaya-realnaya-krasnaya-liniya-intervyu-s-rossijskim-zhumalistem-yakovenko.htm> [in Russian].

31. Yali, M. *Chy zberezhe Ukraina svoi «chervoni linii»* [Will Ukraine Preserve Its "Red Lines"] URL: <https://www.unian.ua/world/chi-zberezhe-ukrajina-svoji-chervoni-liniji-12948648.html> [in Ukrainian].

32. EUvsDisinfo. URL: <https://euvsdisinfo.eu/ru/piatdesiat-ottenkov-krasnykh-lynyi-k/> [in Russian].

33. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-polytics/3969816-ukraina-nikoli-ne-viznae-okupovani-teritorii-rosijskimi-prezident.html> [in Ukrainian].
<https://www.ukrinform.ua/rubric-polytics/3898305-zelenskij-ne-bude-hvorij-did-iz-cervonoi-plosi-diktuvati-ukraini-svoji-cervoni-linii.html> [in Ukrainian].

34. Lizisowa, M. T. (2018). *Komunikacyjna teoria języka prawnego* Wydanie drugie poprawione Wydawnictwo Naukowe CONTACT Poznań, 494 s. URL: <http://lingualegis.amu.edu.pl/wp-content/uploads/2018/02/Dissertationes-Leginguisticae-4-M.T.Lizisowa-Komunikacyjna-teoria-jezyka-prawnego.pdf>

Puhach V. M.

Candidate of Philological Sciences, Associate Professor
of the Department of Ukrainian Language, Literature,
Culturology and Journalism

of Nizhyn Mykola Gogol State University

puga4@i.ua

orcid.org/0009-0002-0251-1704

"Red Lines" of Russian-Ukrainian War in the Context of Modal Semantics

In modern linguistics, the scope of the concept of modality has significantly expanded and deepened through the study of the interaction of deontic and axiological modalities in mass media. The mass media are a mediator of the official-business style of state lawmaking and political discourse. The interpretation of deontic guidelines of the legal sphere and its own

axiological messages for the addressees consists in the synthesis of objective deontic and axiological modalities.

The lexicalized compound "red lines" is most relevant during the period of the full-scale Russian-Ukrainian war from 2022 in Ukrainian and world media. It acquires the semantic space of a precedent metaphor in the characterization of the geopolitical situation. It is characterized by an infinite multiplicity of actions, which dynamically characterizes deontic and axiological modality in their nonlinear relationships. The multilayered polysemanticity caused by political discourse characterizes the red lines metaphor and tends to expand endlessly in the context of new geopolitical changes.

At the stage of creation, the metaphor of the "red lines" combines deontic and axiological modalities: the author of the norm, who provides modal instructions, prescriptions; the mediator of the norm; the performer / object of action, the addressee of the norm, to whose behavior the effect of the prescription is extended. The paradigm of the potential of deontic and axiological modalities of the metaphor of red lines in the triad of prescriptor - mediator - media audience synthesizes certain modal messages in the process of its formation.

In our opinion, a feedback loop should be added to the triad – the deontic and axiological aspects of the objectivity and expediency of the actions of the prescriber and mediator from the point of view of the addressee, which is currently actively functioning in Ukraine: media audience → mass media mediators → norm-setting authority.

Research into the semantic potential and interpretation of the red line metaphor in the media demonstrates its geopolitical polarization in relation to the existence of basic social deontic and axiological values. The asymmetrical, hypertrophied block of imperial red lines points to the true object of these manipulations – the internal consumer of the dictator's axiological intentions.

It is this feedback loop migrating in Ukraine from the role of the media audience as passive axiological consumers of legislative norms to influencing the formation of the democratic foundations of society, that now saves and will preserve Ukrainian identity in the future.

Key words: red lines, metaphor, deontic modality, axiological modality, mass media, Russian-Ukrainian war, prohibitions.